

Konsultacje dla banków

Małgorzata Zaleska

PROGNOZOWANIE UPADŁOŚCI BANKÓW NA PODSTAWIE ICH SPRAWOZDAWCZOŚCI^{*)}

WSTĘP

Celem niniejszego opracowania jest:

- ❖ przedstawienie teoretycznego zarysu roli stabilności systemu bankowego oraz podstawowych zagadnień związanych z upadłością banku,
- ❖ zaprezentowanie istoty systemów wczesnego ostrzegania, mających na celu zidentyfikowanie banków, którym grozi upadłość,
- ❖ przedstawienie analizy sytuacji finansowej wybranych polskich banków spółdzielczych, na podstawie danych sprawozdawczych (analiza pięciu bankructw),
- ❖ zaprezentowanie prostego systemu wczesnego ostrzegania do oceny zagrożenia upadłością banków spółdzielczych działających w Polsce.

Rozważania mają na celu udowodnienie następującej tezy: kilka podstawowych wielkości finansowych pozwala z bardzo dużym prawdopodobieństwem przewidzieć bankructwo banku, pod warunkiem że dane finansowe, na podstawie których dokonuje się prognozy są rzetelne.

1. UPADŁOŚĆ BANKU A STABILNOŚĆ SYSTEMU¹⁾

1.1. Istota stabilności systemu bankowego

Rozważania na temat stabilności systemu bankowego są wielopłaszczyznowe, gdyż dotyczą zarówno aspektów ekonomicznych, prawnych, a nawet polityczno-społecznych. Nawiązują one zatem do jednego z nurtów współczesnej myśli ekonomicz-

---

^{*)} Poglądy wyrażone w artykule nie odzwierciedlają stanowiska władz BFG, lecz stanowią niezależną opinię autorki.

nej, tj. ekonomii instytucjonalnej. Prekursorem terminu ekonomia instytucjonalna jest J. Commons, który tak właśnie zatytułował swoją pracę z pogranicza prawa i ekonomii²⁾.

Niniejsze opracowanie w niewielkim stopniu odnosić się jednak będzie do uwarunkowań prawnych (instytucjonalnych), a główny akcent spocznie na ekonomicznym aspekcie działalności bankowej.

Stabilność systemu finansowego, w tym bankowego, jest celem nadrzędnym. Przez pojęcie stabilności systemu bankowego rozumie się zdolność systemu do zachowania płynności finansowej oraz poszczególnych jednostek do pokrywania strat i ryzyka, nieodłącznie towarzyszącego ich działalności, z funduszy własnych, a więc do zachowania wypłacalności³⁾. Zależy ona przede wszystkim od dwóch czynników: uwarunkowań instytucjonalnych systemu bankowego oraz sytuacji finansowej poszczególnych banków, znajdującej odzwierciedlenie w sprawozdawczości bankowej.

Na stabilność systemu bankowego mają zatem wpływ zarówno działania, w ramach obowiązującego prawa, instytucji zewnętrznych w stosunku do banków, jak i banków jako samodzielnych jednostek gospodarczych. Instytucjami zewnętrznymi, czuwającymi nad stabilnością systemu bankowego, są przede wszystkim: nadzór bankowy oraz instytucje gwarantujące depozyty. Instytucje te, obok innych, np. banku centralnego, traktowane są jako nieodłączna część systemu bankowego, która oddziałuje na banki w sposób bezpośredni oraz pośredni.

Nadzór bankowy ma na celu ciągłe monitorowanie przestrzegania przez banki zasad ostrożnościowych i w razie ich naruszenia stosowne do potrzeb interwencji. Działając „szybko, cicho i skutecznie”, powinien być filarem, na którym rozpostarta jest sieć bezpieczeństwa finansowego systemu bankowego. Bez solidnego nadzoru bankowego inne elementy sieci narażone są na ryzyko kredytowania i gwarantowania niewypłacalnych jednostek bankowych, a ponadto świadomie lub nieświadomie mogą one wspierać ryzykowne operacje, szkodzące całemu systemowi bankowemu⁴⁾. Celem systemu gwarantowania depozytów jest natomiast ochrona deponentów przed utratą ich środków zgromadzonych w niewypłacalnych bankach oraz pośrednio zapobieganie runowi na banki.

Polityka prowadzona przez nadzór bankowy oraz system gwarantowania depozytów mają zatem na celu zagwarantowanie stabilności systemu bankowego, w szerszym kontekście równowagi makroekonomicznej, a jednocześnie wpływają na warunki działalności i kondycję finansową banków.

Światowe doświadczenia w dziedzinie bankowości wskazują na ścisły związek między solidnością i dobrym stanem banków a polityką makroekonomiczną⁵⁾. Słabość systemu bankowego danego kraju, bez względu na to, czy jest to kraj wysoko rozwinięty czy rozwijający się, może zagrozić stabilności całej gospodarki. Przykładowo, źródła kryzysu azjatyckiego (np. japońskiego) lat 90. tkwiły właśnie m.in. w niewłaściwym funkcjonowaniu firm, banków i instytucji sektora finansowego⁶⁾.

Na tle powyższych rozważań rysuje się pytanie: czy banki mogą i powinny upadać, a następnie – czy powinny być traktowane tak samo jak inne jednostki działające na rynku czy może w sposób szczególny.

1.2. Przyczyny upadłości banków

W gospodarce rynkowej jednostki gospodarcze, w tym banki, mogą upadać i upadają. Upadek banku jest z reguły poprzedzony długim okresem pogarszania się jego sytuacji. Kryzys narasta niewidzialnie latami, aby ujawnić się z dnia na dzień. W literaturze okres ten jest dzielony na trzy cykle życia „marnotrawnego” banku:

- ❖ pierwszy – trwa z reguły dwa lata i oznacza powstanie trudności,
- ❖ drugi – trwa kolejne dwa lata i charakteryzuje się przyciąganiem uwagi nadzoru bankowego do danego banku, przy braku świadomości zagrożenia w samym banku (od tej chwili rozpoczyna się z reguły uruchomienie strategii restrukturyzacyjnej),
- ❖ trzeci – ukazuje ostry kryzys, zagrożenie upadłością i wreszcie upadek w ciągu roku⁷.

Przyczyny upadłości banków wynikają zarówno z czynników wewnętrznych (zależnych od banku), jak i zewnętrznych (niezależnych od banku), często nakładających się na siebie. Z doświadczeń ostatnich lat wynika jednak, że obok defraudacji i oszustw najczęstszą przyczyną trudności jest nieumiejętne zarządzanie bankiem, przejawiające się w podejmowaniu nadmiernego ryzyka, przy braku lub niewłaściwym funkcjonowaniu systemu kontroli wewnętrznej. Dodatkowym czynnikiem wywołującym trudności w banku są z reguły błędy instytucji kontrolnych, brak efektywnego nadzoru bankowego. Stawianie interesów nadzoru bankowego ponad racjonalność ekonomiczną funkcjonowania systemu bankowego prowadzi do zagrożenia stabilności systemu bankowego i utraty zaufania do rodzimych banków⁸. Analiza kryzysów światowych wskazuje, że są one następstwem niewłaściwej, rynkowej lub bezpośredniej, interwencji organów nadzoru na krajowym rynku finansowym⁹.

Każdy rodzaj kryzysu wiąże się zatem z brakiem kompetencji bankowców, nadzoru, a także polityków gospodarczych¹⁰. Analiza instytucjonalna wskazuje, że decydenci z reguły charakteryzują się ograniczoną racjonalnością postępowania. Poszukują rozstrzygnięć satysfakcjonujących, a nie najlepszych. Ich postępowanie dalekie jest od obiektywnej racjonalności głównie z trzech powodów:

- ❖ racjonalność wymaga pełnej wiedzy i możliwości dokładnego przewidzenia konsekwencji wszystkich możliwych wyborów, a w rzeczywistości znajomość tych następstw jest ograniczona,
- ❖ ponieważ chodzi o przyszłe konsekwencje wyborów, to w procesie przypisywania im konkretnych wartości braku w doświadczeniu musi zastąpić wyobraźnia,
- ❖ racjonalność obiektywna wymaga dokonywania wyboru spośród możliwych wariantów zachowań, a w rzeczywistości pod rozważębrane są tylko nieliczne spośród mnóstwa rozwiązań¹¹.

W odpowiedzi na kryzysy wywołane pierwszą grupą czynników (wewnętrznych) zmieniane są zewnętrzne regulacje. Upadek niemieckiego Domu Bankowego Herstatt był bodźcem do powołania Komitetu Bazylejskiego¹². Drugi rodzaj kryzysów (wywołany czynnikami zewnętrznymi) wskazuje jednocześnie na czynniki wywołujące zaburzenia w systemie finansowym. Brak nadzoru skonsolidowanego nad przepły-

---

Bezpieczny Bank

---

wami transgranicznymi był przyczyną upadku libańskiego Bank of Credit and Commerce International¹³⁾.

Analiza przyczyn upadłości banków w Polsce pozwala wyodrębnić następujący powód bankructwa: niewłaściwe zarządzanie ryzykiem bankowym, głównie kredytowym, przejawiające się w braku lub złych procedurach kredytowych, nadmiernym zaangażowaniu w stosunku do wybranych kredytobiorców (nieprzestrzeganiem norm koncentracji), błędnie prowadzonej polityce zabezpieczeń, co z reguły wynika z braku właściwego kierownictwa oraz sprawnych mechanizmów kontroli wewnętrznej.

W początkowym okresie występowania trudności w bankach problemy nie znajdowały odzwierciedlenia w sprawozdawczości. Dopiero w kolejnych okresach trud-

Tabela 1. Wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadłości banków na przykładzie wybranych bankructw

Lp.	Przyczyny wewnętrzne	Liczba przypadków
I	Złe zarządzanie aktywami, w tym:	50
1	straty spowodowane złą gospodarką kredytową, czyli złymi procedurami kredytowymi, nadmiernym zaangażowaniem w kredytowanie spółek powiązanych oraz nieprzestrzeganiem norm kredytowych	30
2	koncentracja kredytów w słabych, niestabilnych sektorach gospodarki	13
3	bankructwa głównych kredytobiorców	5
II	Brak właściwego kierownictwa i sprawnych wewnętrznych procedur kontrolnych, w tym:	23
1	złe inwestycje banku lub przedsiębiorstwa zależnego	7
2	falszywe dane finansowe banku, w tym bilanse i rachunki wyników	6
3	oszustwa podatkowe	2
4	zbyt ambitna polityka właściciela, zbyt ryzykowne operacje	2
III	Zła pozycja finansowa banku	2
IV	Niedokapitalizowanie banku	2
	Przyczyny zewnętrzne	
V	Spadek zaufania społeczeństwa, <i>run</i> na banki	8
VI	Problemy innego banku, grupy zależnej lub holdingu, którego częścią jest bank	5
VII	Złe warunki makroekonomiczne	1
VIII	Niekorzystne komentarze w prasie	1

Źródło: B. Zdanowicz, T. Obal, *Pierwotne źródło – złe zarządzanie*, Bank 1999, nr 3, s. 76; A. Mikłaszewicz, *Samopowielające się bankructwa*, Prawo i Gospodarka nr 78 z 3–5 kwietnia 1999, s. 9.

Konsultacje dla banków

---

ności ujawniały się w liczbach. Schemat pogarszania się sytuacji banku widoczny w wielkościach finansowych był i w zasadzie jest prosty, a zarazem 3-etapowy:

- pogarsza się jakość aktywów, głównie kredytów,
- powstaje strata,
- obniża się współczynnik wypłacalności.

Uogólniając, symptomami pogarszającej się sytuacji finansowej banku mogą być w szczególności:

- ❖ znaczące zmiany polityki strategicznej (podejmowanie większego ryzyka),
- ❖ spadek zysku,
- ❖ powstanie straty,
- ❖ zmniejszenie wartości funduszy własnych,
- ❖ znaczny wzrost wartości sumy bilansowej, w tym depozytów na około rok przed upadkiem,
- ❖ znaczny udział należności zagrożonych w należnościach ogółem, który w dłuższym horyzoncie czasowym prowadzi do powstania straty w banku,
- ❖ oferowanie wysokiego oprocentowania depozytów przez bank (wyższego niż konkurencja), co powoduje generalnie wcześniej wspomniany przyrost bazy depozytowej,
- ❖ znaczący odpływ depozytów z banku albo przenoszenie rachunków bankowych do innych banków przez wybrane osoby, np. przez osoby znane i szanowane w lokalnym środowisku,
- ❖ rezygnacja z pełnienia funkcji w radzie i władzach banku osób uznanych za autorytet w danej dziedzinie.

1.3. Ryzyko rozprzestrzeniania się kryzysu – paniki na rynku

Zasadniczą kwestią pozostaje jednak to, aby upadłość jednego banku nie przyczyniła się do paniki na rynku (runu na banki) i nie pociągnęła za sobą kolejnych upadłości, nawet banków o solidnej kondycji finansowej, zwłaszcza o tzw. strategicznym znaczeniu. Chodzi o to, aby „zdrowe banki” nie zostały zainfekowane przez „organizmy chore”¹⁴⁾. O ile bowiem upadłość „chorego banku” jest uzasadniona ekonomicznie, o tyle upadłość „banku zdrowego”, w następstwie paniki na rynku, nie jest już racjonalna.

Ryzyko rozprzestrzeniania się „infekcji” na zdrowe banki może nastąpić:

- ❖ w przypadku wycofania wkładów z upadającego banku, który będzie dążył do upłynienia swoich aktywów, co obciąża rezerwy innych banków,
- ❖ w przypadku gdy roszczenia wobec banku, który bankrutuje, są istotną częścią kapitału wierzycieli, co może stanowić niebezpieczeństwo dla ich działalności,
- ❖ jeśli upadek jednego banku wzbudzi przekonanie, że sytuacja w innych bankach jest podobna do sytuacji banku-bankruta, co może spowodować spadek zaufania do tych banków oraz masowe wycofywanie wkładów¹⁵⁾.

Jednocześnie w niektórych opracowaniach sugeruje się, że ryzyko rozprzestrzeniania się kryzysu jest raczej mitem niż rzeczywistością i że nie istnieją przekonany-

wające dowody na typowość paniki bankowej. Bezspornie upadłość dużej liczby banków pogarsza sytuację ekonomiczną i wywołuje problemy finansowe, ale nie wydaje się aby upadłości były ich przyczyną. Według Kaufmana¹⁶ nie ma dowodów na poparcie szeroko rozpowszechnionego przekonania, że przy braku ubezpieczenia wkładów zjawisko rozprzestrzeniania się może zrujnować wypłacalne banki, system finansowy, a nawet cały system makroekonomiczny w stylu przewracających się kostek domina¹⁷. Podobnego zdania jest Mishkin, który twierdzi, że run deponentów na bank nie zależy od tego, czy jest on wypłacalny, czy też nie, gdyż deponenti w zasadzie takiej informacji nie posiadają¹⁸.

1.4. Skutki upadłości banków

Upadek banku pociąga za sobą istotne konsekwencje związane z:

- ❖ tzw. efektem domina, na skutek którego upadek jednego banku może spowodować trudności finansowe wielu, często sprawnie działających banków i przedsiębiorstw (problem opisany wyżej),
- ❖ utratą przez społeczeństwo części majątku zdeponowanego w banku,
- ❖ likwidacją placówek bankowych,
- ❖ utratą zaufania społecznego do działalności banków w ogóle oraz obniżeniem skłonności do oszczędzania,
- ❖ nagłym wycofywaniem wkładów z pozostałych instytucji finansowych, ponieważ zachowanie konsumentów jest wrażliwe na sygnały z otoczenia, a ich działania są często irracjonalne i podejmowane bez szczegółowej analizy,
- ❖ zmniejszeniem podaży kredytów z negatywnymi skutkami dla aktywności gospodarczej,
- ❖ zakłóceniem obrotu płatniczego¹⁹.

Koszty społeczne upadku banku mogą być różnorodne:

- wierzyciele bankrutującego banku mogą być zmuszeni do zaciągnięcia nowych pożyczek w celu utrzymania swojej płynności, co może spowodować spadek popytu globalnego,
- pożyczkobiorcy banku-bankruta, który stwarza dostęp do kredytu, będą zmuszeni ograniczyć swoją aktywność gospodarczą, zwłaszcza jeżeli znalezienie alternatywnych źródeł kredytu może być kosztowne i wymagać czasu,
- dla kontrpartnerów transakcji wymiany walutowej i na innych instrumentach pochodnych może się okazać niemożliwe zamknięcie ich pozycji²⁰.

Trzeba przy tym zaznaczyć, że dokładne oszacowanie kosztów upadłości banku nie jest w zasadzie możliwe. Koszty te rozkładają się między poszczególnych uczestników rynku finansowego, tj. deponentów, właścicieli, inne instytucje finansowe, bank centralny, skarb państwa, system gwarantowania depozytów, a w ostateczności najczęściej przerzucane są na podatnika.

1.5. Banki jako instytucje zaufania publicznego

W związku z istotnymi kosztami upadłości istnieje potrzeba specjalnego traktowania banków. Władze państwowe nie traktują więc banków tak samo jak innych jednostek gospodarczych. Banki postrzegane są bowiem jako instytucje zaufania publicznego, dobro publiczne. Twierdzi się nawet, że system bankowy jest dobrem społecznym, a zatem całe społeczeństwo powinno ponosić koszty z nim związane (ryzyko systemowe jest ryzykiem całego społeczeństwa²¹). Trzeba jednocześnie pamiętać, że nie wszystkie banki są traktowane jednakowo. Przejawia się to w nakładaniu na nie zróżnicowanych obciążeń finansowych o fiskalnym czy publicznym charakterze, w różnym ryzyku upadłości poszczególnych jednostek bankowych.

1.6. Zasady TBTF i TITF

Powszechnie znane są dwie zasady: „zbyt duży, żeby upaść” („*too big to fail*” – TBTF) oraz „zbyt ważny, żeby upaść” („*too important to fail*” – TITF), które stosuje się do ratowania z różnych względów nieefektywnych banków. U podstaw tych zasad leży założenie, że władze nie powinny dopuścić do upadłości banku o kluczowym znaczeniu dla gospodarki. Tak więc nie we wszystkich sytuacjach kryzysowych ma zastosowanie mechanizm rynkowy, rachunek ekonomiczny, gdyż często podejmowane są decyzje polityczne. Przykładowo, w przypadku banków o strukturze własności spółdzielczej, komunalnej czy państwowej prawdopodobieństwo otrzymania pakietu ratunkowego jest stosunkowo duże, czego przykładem może być m.in. Raiffeisen-Zentralbank z Bawarii i francuski Credit Lyonnais²²). Z drugiej jednak strony duże banki są często wykorzystywane do ratowania banków w złej sytuacji finansowej.

Specjalna ochrona określonych instytucji nie dotyczy tylko sfery bankowości. Doktryny TBTF i TITF można rozpatrywać także w szerszym aspekcie, rozszerzając ich oddziaływanie na inne gałęzie gospodarki (np. kopalnie) czy na całe kraje (np. Meksyk).

Na tle ostatnich zmian w światowym, w tym europejskim, systemie bankowym powstaje zasadnicze pytanie: czy doktryny TBTF i TITF będzie można w przyszłości utrzymać w niezmienionym kształcie. Należy zwrócić bowiem uwagę na fakt, że wraz z postępem w procesie budowy jednolitego europejskiego rynku finansowego i zastąpienia pieniądza narodowego przez euro oraz nowej instytucjonalizacji w dziedzinie bankowości centralnej (funkcjonowanie Europejskiego Systemu Banków Centralnych) udzielanie pomocy wielkim bankom zagrożonym utratą wypłacalności przestanie być domeną wyłącznie władz krajowych. Konieczny będzie co najmniej współudział decyzyjny władz Europejskiej Unii Monetarnej. W nowych okolicznościach niezbędne zatem staje się poszukiwanie uniwersalnych zasad postępowania w tej dziedzinie, uwzględniających m.in. takie elementy, jak: przejrzystość systemowa, jedność kryteriów, równość dostępu do pomocy itp. Dotychczas jednak nie ma w tej sprawie żadnych oficjalnych sugestii ani wskazań. Kwestia jest pozostawiona władzom poszczególnych państw. Można jednak oczekiwać, że wprowadzone zostaną europejskie standardy w dziedzinie działalności pomocowej, które będą musiały uwzględnić w swych systemach państwa należące do EMU²³).

1.7. Interwencjonizm a mechanizm rynkowy

Pomijając powyższe dylematy, należy stwierdzić, że w gospodarce rynkowej działania instytucji czuwających nad bezpieczeństwem systemu bankowego są konieczne i powinny być nakierowane na zasadę „najmniejszych kosztów”.

Z jednej strony, standardy bankowe, kreowane przez nadzór bankowy i system gwarantowania depozytów, mają ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa i efektywności systemu bankowego, w tym poszczególnych banków, ale same w sobie nie są w stanie zapewnić stabilności i efektywności. Z drugiej strony, brak zewnętrznych instytucji czuwających nad bezpieczeństwem systemu finansowego lub ich niewłaściwe funkcjonowanie są czynnikami pogłębiającymi kryzysy finansowe, czego przykładem mogą być kryzysy w Tajlandii, Indonezji i Korei²⁴.

Jednocześnie od kilku lat narasta coraz bardziej dylemat, czy ktoś, a jeśli tak to kto i w jakim stopniu powinien kontrolować instytucje i rynki finansowe, w tym poszczególne banki i rynek bankowy. Przeszłe, obecne i przyszłe warunki działalności bankowej wyznaczone są przez przemiany instytucjonalne (wymuszone przez państwo) i przemiany funkcjonalne (wymuszone przez rynek). Zmienia się jednak siła oddziaływania tych przemian. Obecnie panuje dosyć powszechna tendencja do nadawania priorytetu przemianom wymuszonym przez rynek, co wiąże się z ogólną tendencją liberalizacji, spadkiem roli państwa w gospodarce. U podstaw tej tendencji leży przekonanie, że podmioty prywatne funkcjonują efektywniej niż podmioty państwowe.

Z jednej strony mechanizm rynkowy postrzegany jest jako bardziej efektywny od oddziaływania administracyjnego, ale z drugiej strony widać, że zachowania rynkowe poszczególnych jednostek często są zbyt ryzykowne, a niekiedy sprzeczne z dobrymi zwyczajami i przepisami prawnymi.

Trzeba przy tym pamiętać, że to rynek kreuje określone rozwiązania, tworzy nowe instrumenty finansowe. Dopiero w drugiej kolejności instytucje zewnętrzne w stosunku do banków podejmują prace nad uregulowaniem nowych zachowań kreowanych przez rynek. Z zasady więc instytucje te działają retrospektywnie, nie podejmują działań wyprzedzających. To rynek wymusza zachowania instytucji, które w związku z tym mogą okazać się działaniami spóźnionymi.

2. ISTOTA SYSTEMÓW WCZESNEGO OSTRZEGANIA O TRUDNOŚCIACH FINANSOWYCH BANKÓW

2.1. Geneza i pojęcie systemów wczesnego ostrzegania

Rodowodu systemów wczesnego ostrzegania należy poszukiwać w latach 30. w Stanach Zjednoczonych. Stworzenie wielu tego rodzaju systemów stanowiło odpowiedź na liczne upadłości podmiotów, w tym finansowych, w wyniku wielkiego kryzysu gospodarczego (1929–1933).

System wczesnego ostrzegania (*early warning system*) jest jednym z elementów procesu oceny standingu finansowego podmiotów, w tym banków. Jego zadaniem

jest przede wszystkim ujawnienie pogarszającej się sytuacji finansowej banku, a szczególnie wychwycenie elementów wskazujących na zagrożenie upadłością. System taki nie dostarcza natomiast żadnych wskazówek, w jaki sposób można poprawić kondycję finansową banku. Jest on więc wstępnym narzędziem analitycznym, które następnie powinno zostać wzmocnione całym procesem monitorowania kondycji finansowej banku.

Z powyższych rozważań wynika zatem, że system wczesnego ostrzegania, służący do odróżnienia banków o nie najlepszej sytuacji finansowej od banków bez większych problemów finansowych, utożsamiany jest często z systemem prognozy upadłości (*failure prediction research*), którego zadaniem jest wykrywanie banków zmierzających do upadku²⁵.

2.2. Niezbędne warunki sprawnego funkcjonowania systemów wczesnego ostrzegania

Aby istnienie systemu wczesnego ostrzegania miało sens, konieczne jest spełnienie trzech niżej opisanych warunków²⁶.

- Pierwszy – system wczesnego ostrzegania musi być systemem skutecznym, tj. wskazywać zagrożenie niewypłacalnością i upadłością przy minimalnej liczbie błędnych wskazań. Oczywiście uznanie systemu za skuteczny wymaga jego praktycznego przetestowania w relatywnie długim (co najmniej kilkuletnim) okresie. W przeciwnym przypadku w żaden sposób nie można stwierdzić, że system taki jest skuteczny. W krótkim okresie jego wskazania mogą być bowiem poprawne całkiem przypadkowo (np. wpływ sezonowości na wyniki finansowe banku).
- Drugi – ujawnienie zagrożeń niewypłacalności i upadłości banku powinno dokonywać się z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym, aby bank samodzielnie bądź przy wsparciu zewnętrznych instytucji mógł podjąć właściwe działania zaradcze lub naprawcze. Odpowiednie wyprzedzenie czasowe w ujawnianiu przez system przyszłego rozwoju sytuacji banku nie może być jednak zdefiniowane jednoznacznie. Termin ten jest nieostry i ma wskazywać, że od momentu zidentyfikowania zagrożenia banku niewypłacalnością musi występować relatywnie długi czas na podjęcie działań zaradczych. Tworzenie systemu wczesnego ostrzegania ma więc sens jedynie wtedy, gdy „droga banku do upadłości” jest procesem rozłożonym w czasie. W momencie zaś gdy jest to zdarzenie gwałtowne, żaden system nie będzie skuteczny, ponieważ zabraknie czasu na wykorzystanie płynących z niego informacji.
- Trzeci – ponieważ system wczesnego ostrzegania potwierdza swoją skuteczność tylko w długim okresie, jest oczywiste, że warunki, w których jest on testowany, powinny być względnie niezmiennie. W sytuacji gospodarki polskiej, cechującej się dużą zmiennością instytucjonalną, spełnienie tego warunku jest niezwykle trudne. Zmienność dotyczy przy tym w szczególności zmian organizacyjnych (m.in. powstawanie, łączenie się i przejmowanie banków) oraz przepisów prawnych (np. częste zmiany zasad sprawozdawczości bankowej).

2.3. Rodzaje systemów wczesnego ostrzegania

Typów systemów wczesnego ostrzegania jest wiele. Można je jednak sklasyfikować według dwóch podstawowych kryteriów:

- podmiotowego
  - organu tworzącego system wczesnego ostrzegania,
  - rodzaju banków, dla których system jest tworzony,
- przedmiotowego
  - wyboru odpowiedniego narzędzia analitycznego,
  - sposobu przeprowadzania oceny.

Podmiotami najczęściej opracowującymi systemy wczesnego ostrzegania są instytucje nadzorcze (np. System Rezerw Federalnych i Urząd Ministerstwa Skarbu w USA) oraz inne podmioty z sektora finansowego, zainteresowane kondycją finansową poszczególnych jednostek systemu, m.in. instytucje gwarantujące depozyty (np. Bankowy Fundusz Gwarancyjny w Polsce).

Sposób przeprowadzania analizy sytuacji finansowej zależy od specyfiki banku, którego kondycja jest badana. Inaczej przeprowadza się ocenę sytuacji finansowej banku komercyjnego, inaczej spółdzielczego, inwestycyjnego, hipotecznego, a jeszcze inaczej grupy bankowej czy holdingu finansowego itd. Metoda analizy może również zależeć od charakteru i zasięgu działania banku, tj. w zależności od tego, czy analityk ma do czynienia z bankiem detalicznym czy hurtowym, bankiem działającym na arenie międzynarodowej, rynku krajowym czy lokalnym.

Wybór metody analitycznej, mającej na celu wyodrębnienie banków zagrożonych upadłością, sprowadza się w zasadzie do opowiedzenia się za jednym z dwóch grup systemów²⁷⁾.

- ❖ Pierwszym – opartym na analizie wskaźnikowej.

Analiza wskaźnikowa jest najbardziej rozpowszechnionym podejściem do oceny standingu finansowego banku. Najlepiej znanym systemem tego rodzaju jest system amerykański *CAMEL*, którego autorami są: G. Whalen i J. B. Thompson²⁸⁾. Nazwa wskaźnika *CAMEL* pochodzi od pierwszych liter słów: kapitał (*capital*), aktywa (*assets*), zarządzanie (*management*), przychody (*earning*), płynność (*liquidity*)²⁹⁾. Omawiany wskaźnik może przyjmować wartość od 1 do 5. Banki o najlepszym standingu finansowym otrzymują wskaźnik równy 1. Banki legitymujące się wskaźnikiem *CAMEL* na poziomie 4 czy 5 są natomiast umieszczane na liście banków wymagających bacznej uwagi ze strony nadzoru bankowego. Wartość wskaźnika *CAMEL* dla pojedynczego banku jest, co trzeba podkreślić, ujawniana tylko kierownictwu danego banku i nie jest powszechnie ogłaszana.

- ❖ Drugim – wykorzystującym sformalizowane narzędzia wnioskowania, zwłaszcza wielowymiarową analizę dyskryminacyjną (*MDA - Multiple Discriminant Analysis*), która jest jedną z metod analizy statystycznej.

Konsultacje dla banków

Jednym z systemów tego rodzaju jest model Edwarda J. Altmana, tzw. system *Z-score*. Wykorzystanie modelu Altmana wymaga ustalenia następujących spraw:

- cech wspólnych podmiotów, które stały się niewypłacalne (tak samo postępuje się w stosunku do podmiotów znajdujących się w dobrej kondycji finansowej),
- czystego podziału na podmioty wypłacalne i niewypłacalne (formuły stwierdzającej, kiedy podmiot jest niewypłacalny),
- liczby przypadków chybionych, w drodze podstawienia do danej formuły danych innych podmiotów – o sukcesie wyników analizy decyduje liczba przypadków chybionych,
- kolejnych cech, które umożliwiałyby lepszy podział,
- *cut-off-point* (powyżej danego progu klasyfikowane są podmioty wypłacalne, poniżej niewypłacalne).

Zalety wyżej opisanej metody to:

- brak subiektywizmu (wszystkie czynniki są mierzalne, dobór jest weryfikowany statystycznie),
- ograniczenie liczby wskaźników do najważniejszych, a w efekcie końcowym do jednego wskaźnika globalnego (eliminacja przestrzeni wielowymiarowej do przestrzeni jednowymiarowej),
- wysoka skuteczność (ok. 90–95% trafnych prognoz upadku w sytuacji przewidywań z jednorocznym wyprzedzeniem i ok. 70–80% trafnych prognoz w przypadku dwuletniego wyprzedzenia).

Najistotniejszymi wadami są zaś:

- brak ujęcia dynamicznego (model trzeba stale zmieniać, gdyż dane pochodzą z jednego momentu czasowego),
- konieczność istnienia różnych modeli w zależności od rodzaju analizowanych podmiotów,
- oparcie analizy na danych historycznych, tzn. nieuwzględnianie w analizie takich elementów, jak np. szanse rozwojowe, koniunktura, jakość zarządzania.

W Polsce stosowanie metody dyskryminacyjnej do prognozy upadłości banków jest niestety trudne z uwagi na stosunkowo niewiele przypadków upadłości, krótki okres obserwacji (początek ery współczesnej bankowości przypada na przełom roku 1989 i 1990 XX w.) oraz częste zmiany przepisów prawnych (w tym zasad rachunkowości).

Obok dwóch wyżej wymienionych metod można stosować także ocenę na podstawie wartości bezwzględnych, ale analiza taka choć jest najprostszym, to zarazem najmniej obiektywnym sposobem oceny sytuacji finansowej banków i w zasadzie nie należy jej wykorzystywać do prognozy upadłości.

Sposób przeprowadzenia analizy można sprowadzić do dwóch metod:

- zewnętrznej – na podstawie danych ze sprawozdań finansowych (bilansu, rachunku zysków i strat, sprawozdania z przepływu środków pieniężnych, informacji dodatkowej) analizowanego podmiotu oraz z rynku,
- wewnętrznej – na podstawie inspekcji na miejscu, w badanej jednostce.

Znacznie bardziej popularną metodą jest metoda pierwsza, choć połączenie metody pierwszej z drugą daje pełniejszy obraz sytuacji finansowej analizowanego podmiotu. Dane zewnętrzne, płynące ze sprawozdań finansowych, mają bowiem charakter historyczny, a często są także nierzetelne. Tworząc system wczesnego ostrzegania, należy jednak założyć, że dane, którymi dysponuje analityk, są prawdziwe. W przeciwnym przypadku nie ma bowiem sensu konstruowanie takiego systemu.

Z drugiej strony, z przeprowadzonych badań wynika, o czym wspomniano, że defraudacja i oszustwa są podstawowymi bądź drugorzędnymi przyczynami upadłości banków, a to oznacza ograniczoną przydatność sprawozdań finansowych do wykrywania oznak trudności finansowych.

Ocena kondycji finansowej banków nie powinna być zatem zawężana tylko do danych ze sprawozdań finansowych. Obok danych sprawozdawczych bardzo istotne są inne informacje o banku i to zarówno ilościowe – mierzalne, jak i jakościowe – niemierzalne (np. ocena jakości zarządzania). Informacje te należy traktować jako informacje uzupełniające.

Jednocześnie trzeba pamiętać, że celem tworzenia systemów wczesnego ostrzegania jest zredukowanie ogromnej liczby wskaźników i wielkości finansowych do zestawu podsumowującego, który analizowany razem i osobno byłby wiarygodnym wyznacznikiem potencjalnych przyszłych problemów w poszczególnych bankach³⁰.

2.4. Przykłady wybranych systemów wczesnego ostrzegania

Najbardziej znane systemy wczesnego ostrzegania o trudnościach finansowych w bankach skonstruowano w Stanach Zjednoczonych. Systemy te można sklasyfikować według kryterium podmiotowego na systemy stworzone przez zewnętrzne organy bankowe (przede wszystkim nadzorcze i gwarancyjne) oraz przez ekspertów. Szczegółowe zestawienie proponowanych wielkości i wskaźników finansowych prezentują tabele 2 i 3.

Tabela 2. Wielkości i wskaźniki finansowe stosowane przez wybrane zewnętrzne organy bankowe do przewidywania trudności finansowych i upadku banku

Wielkości i wskaźniki finansowe	BRF*	FDIC**	OCC***
Kapitał			
Spadek kapitału własnego		+	
Kapitał własny/aktywa ogółem		+	+
Zyski zatrzymane/średni kapitał własny			+
Kapitał własny/skorygowany kapitał własny	+		
Kapitał brutto/skorygowane aktywa obciążone ryzykiem	+		
Rentowność			
Wynik operacyjny netto/aktywa średnie		+	

Konsultacje dla banków

Wielkości i wskaźniki finansowe	BRF*	FDIC**	OCC***
Wynik netto/aktywa			+
Koszty odsetek od wkładów, nabytych funduszy federalnych oraz innych zaciągniętych pożyczek/wynik operacyjny ogółem		+	
Skorygowana stopa zwrotu z aktywów			+
Wynik netto/aktywa ogółem minus pozycje gotówkowe	+		+
Inne dochody ogółem/aktywa średnie			+
Jakość aktywów			
Straty z kredytów brutto/wynik operacyjny netto plus rezerwa	+		
Rezerwa na straty z kredytów/aktywa średnie			+
Spisane kredyty brutto minus kwoty odzyskane/kredyty średnie		+	
Płynność			
Zaciągnięte pożyczki netto minus hipoteki/gotówka i należności z innych banków + papiery wartościowe do 1 roku ogółem		+	
Wrażliwość pasywów na zmiany stóp procentowych			
Wkłady terminowe = lub >100 tys. USD + zaciągnięte pożyczki netto/kredyty ogółem		+	
Fundusze wrażliwe na stopy procentowe/źródła funduszy ogółem	+		
Wskaźniki efektywności			
Koszty operacyjne ogółem/przychody operacyjne ogółem	+		
Koszty pozaodsetkowe/przychody operacyjne ogółem – koszty odsetek	+		
Zysk z odsetek netto/aktywa średnie			+
Wskaźniki zmian			
Zmiana struktury aktywów			+
Zmiana struktury pasywów			+
Zmiana struktury kredytów			+
Dywidendy gotówkowe z kapitału zwykłego i uprzywilejowanego/wynik netto		+	
Dywidendy gotówkowe/wynik netto	+		

Bezpieczny Bank

Wielkości i wskaźniki finansowe	BRF*	FDIC**	OCC***
Inne wskaźniki			
Kredyty komercyjne i przemysłowe/kredyty ogółem brutto	+		

* Bank Rezerw Federalnych

** Federalna Korporacja Ubezpieczania Wkładów

*** Urząd Ministerstwa Skarbu

Źródło: D.R. Fraser, L.M. Fraser, *Ocena wyników działalności banku komercyjnego*, Związek Banków Polskich, Warszawa 1996, s. 126–127.

Tabela 3. Wielkości i wskaźniki finansowe proponowane przez wybranych ekspertów do przewidywania trudności finansowych i upadku banku.

David Stuhr i Robert Van Wicklen ³¹⁾
<ul style="list-style-type: none"> ● Jakość aktywów (wskaźnik klasyfikowanych i specjalnych aktywów do kapitału banku) ● Adekwatność kapitału (kapitał do aktywów) ● Zarządzanie (m.in. relacja wyniku operacyjnego netto do aktywów oraz stosunek kapitału dłużnego do własnego) ● Wielkość aktywów ● Koszty utrzymania netto do wyniku finansowego netto ● Stosunek kredytów do aktywów ogółem
Joseph Sinkey ³²⁾
<ul style="list-style-type: none"> ● Płynność ● Wolumen kredytów ● Jakość kredytów ● Adekwatność kapitału ● Efektywność ● Źródła przychodu
Daniel Martin ³³⁾
<ul style="list-style-type: none"> ● Wynik netto do aktywów ogółem ● Kredyty spisane brutto do wyniku operacyjnego netto ● Koszty do przychodów operacyjnych ● Kredyty do aktywów ogółem ● Kredyty komercyjne do kredytów ogółem ● Kapitał brutto do aktywów obciążonych ryzykiem (adekwatność kapitału)

Konsultacje dla banków

Leon Korobow, David Stuhr i David Martin³⁴⁾

- Kredyty i leasing do źródeł funduszy ogółem
- Kapitał własny do skorygowanych aktywów obciążonych ryzykiem (adekwatność kapitału)
- Koszty operacyjne do przychodów operacyjnych
- Kredyty spisane brutto do wyniku netto plus rezerwy na straty z tytułu kredytów
- Kredyty komercyjne i przemysłowe do kredytów ogółem

Gary Whalen i James B. Thompson³⁵⁾

- Kapitał I kategorii/aktywa średnie
- Wskaźnik wypłaty dywidend
- Stopa wzrostu aktywów
- Odpisy z tytułu kredytów i leasingu netto/średnie kredyty i leasing ogółem
- Bieżące kwoty odzyskane/poprzednie odpisy
- Leasing i kredyty zagrożone/kapitał I kategorii
- Leasing i kredyty przeterminowane oraz poniżej standardu/kredyty i leasing brutto
- Rezerwa na straty z kredytów/kredyty i leasing ogółem
- Stopa zwrotu z aktywów średnich
- Skorygowana stopa zwrotu z aktywów średnich
- Stopa zwrotu z aktywów średnich przed opodatkowaniem
- Marża procentowa netto
- Koszty ogólne/średnie aktywa przynoszące dochód
- Rezerwa na straty z kredytów/średnie aktywa przynoszące dochód
- Zyski lub straty z papierów wartościowych/średnie aktywa przynoszące dochód
- Luka jednoroczna/kapitał własny
- Luka jednoroczna/aktywa ogółem
- Średnie aktywa przynoszące dochód/pasywa oprocentowane
- Kredyty plus papiery wartościowe/źródła funduszy ogółem
- Zobowiązania zmienne/źródła funduszy ogółem
- Uzależnienie od funduszy netto
- Wkłady maklerskie/wkłady ogółem

Źródło: D.R. Fraser, L.M. Fraser, *Ocena wyników działalności banku komercyjnego*, Związek Banków Polskich, Warszawa 1996, s. 131 i 136.

Na podstawie analizy konstrukcji i zawartości merytorycznej poszczególnych systemów wczesnego ostrzegania można stwierdzić, że różne instytucje i poszczególni eksperci proponują różne wielkości i wskaźniki finansowe do oceny zagrożenia bankructwem. Jednocześnie zdecydowana większość z nich zaleca w przedstawionych modelach wspólne grupy wskaźników, przede wszystkim: jakości aktywów, rentowności i adekwatności kapitałowej. Podkreślić trzeba również, że zestaw proponowanych wielkości i wskaźników finansowych ewoluuje w czasie. Z tych i innych powodów modele stworzone przez różne instytucje i ekspertów nie powinny być bezpośrednio kopiowane do innych systemów. Mogą one służyć jedynie jako wzór do modyfikacji, m.in. w celu uwzględnienia specyfiki kraju, w którym funkcjonują analizowane banki, oraz rodzaju badanych banków.

3. ANALIZA SYTUACJI FINANSOWEJ WYBRANYCH POLSKICH BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH, KTÓRYCH UPADŁOŚĆ ZOSTAŁA OGŁOSZONA W PRZESZŁOŚCI

Przedmiotem poniższej analizy jest sytuacja finansowa pięciu banków spółdzielczych³⁶), których upadłość została ogłoszona w przeszłości. Zawężenie analizy do pięciu banków wynika z faktu ograniczonego dostępu do szczegółowych danych finansowych banków spółdzielczych w okresie od grudnia 1996 r. do czerwca 2001 r. Pierwotnym założeniem badania było natomiast przeprowadzenie analizy sytuacji finansowej banków spółdzielczych w okresie co najmniej dwóch lat przed ich zawieszeniem. Analiza sytuacji finansowej banków, których upadłość ogłoszono przed 1997 r. (większa liczba analizowanych banków), oraz wydłużenie czasowego horyzontu analizy z pewnością wzbogaciłyby poniższe wnioski.

Na podstawie analizy pięciu przykładów bankructw banków spółdzielczych nie można wyciągnąć uogólniających wniosków. Sytuacja każdego analizowanego banku charakteryzuje się swoją specyfiką i powinna być rozpatrywana indywidualnie. Nie-

Tabela 4. Liczba banków spółdzielczych, których upadłość ogłoszono w latach 1995–2001 (do 30 września 2001 r.)

Rok	Liczba banków
1995	57
1996	30
1997	6
1998	4
1999	0
2000	0
2001	1

Źródło: dane NBP

Konsultacje dla banków

---

mniej jednak – pomijając te ograniczenia – można sformułować cztery podstawowe wnioski.

Po pierwsze, w analizowanych bankach spółdzielczych okres od momentu wykrycia symptomów złej sytuacji finansowej do dnia zawieszenia ich działalności był stosunkowo długi. Wyjątek stanowi bank E, który nie jest przykładem typowym, ponieważ prezentowane przez ten bank dane finansowe nie były rzetelne; dopiero stosowna kontrola na miejscu wykryła nieprawidłowości w banku i jego złą sytuację finansową, co pociągnęło za sobą prawie natychmiastową decyzję o zawieszeniu działalności banku.

Po drugie, podstawowe, wybrane wielkości i wskaźniki finansowe w analizowanych bankach spółdzielczych kształtowały się na poziomie gorszym niż średnia w sektorze banków spółdzielczych (wyjątki od tej zasady prezentuje tabela 5).

Tabela 5. Obszar/data, w których wielkości finansowe w analizowanym banku spółdzielczym były lepsze niż w sektorze

Opis	Nazwa banku
A	jakość należności w całym analizowanym okresie
B	wynik finansowy brutto, ROA i ROE według stanu na 3 miesiące przed zawieszeniem
C	ROA i ROE według stanu na 6 miesięcy przed zawieszeniem
D	brak
E	zwłaszcza według stanu na 1,5 i 2 lata przed zawieszeniem

Źródło: opracowanie własne.

Po trzecie, analizowane banki spółdzielcze charakteryzowały się wysoką stratą skumulowaną, która przewyższała ich fundusze własne podstawowe i uzupełniające. Odstępstwo od tej zasady miało miejsce w przypadku banku E (wskaźnik strata skumulowana do funduszy własnych podstawowych i uzupełniających przekroczył 100% w zasadzie dopiero w momencie zawieszenia) i banku D (analizowany wskaźnik osiągnął wartość mniejszą niż 100%, tj. 97,2% według stanu na 15 miesięcy przed zawieszeniem). Jednocześnie należy podkreślić, że w analizowanych bankach spółdzielczych wskaźnik strata skumulowana do funduszy własnych podstawowych i uzupełniających ulegał systematycznemu pogorszeniu i u „rekordzisty” – banku C – wyniósł 2 029,5% w momencie zawieszenia działalności.

Po czwarte, wysoka strata skumulowana w analizowanych bankach spółdzielczych przekładała się na ujemną wartość funduszy własnych (fundusze własne podstawowe są pomniejszane o stratę), a tym samym na ujemny współczynnik wypłacalności (wyjątek miał miejsce w bankach E i D według stanu na 15 miesięcy przed zawieszeniem).

4. SYSTEM WCZESNEGO OSTRZEGANIA DO OCENY ZAGROŻENIA UPADŁOŚCIĄ BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH DZIAŁAJĄCYCH W POLSCE

4.1. Kryteria wyboru banków pod obserwacją, w tym banków zagrożonych

Ocena złego stanu finansowego banków spółdzielczych powinna przebiegać dwuetapowo. Po pierwsze, należy wyodrębnić banki spółdzielcze pod obserwacją, tj. banki spółdzielcze, które według stanu na dany dzień można uznać jako zagrożone niewypłacalnością, oraz banki, w których to zagrożenie może wystąpić w przyszłości. Po drugie, z grupy banków pod obserwacją należy wyodrębnić banki zagrożone (według stanu na dany dzień) i poddać je wnikliwej, indywidualnej analizie.

Do grupy banków pod obserwacją należy zakwalifikować banki spółdzielcze spełniające co najmniej jedno z niżej zaprezentowanych kryteriów:

- ❖ wysokość współczynnika wypłacalności mniejsza od 8% (banki zagrożone),
- ❖ występowanie straty (straty z lat ubiegłych i/lub straty w trakcie zatwierdzania i/lub straty bieżącej),
- ❖ relacja zysku bieżącego do straty z lat ubiegłych mniejsza niż 100%,
- ❖ stosunek straty skumulowanej do funduszy własnych większy niż 50%,
- ❖ wskaźnik należności zagrożonych (poniżej standardu, wątpliwych i straconych) do należności ogółem większy niż 10%.

W celu przejrzystego prezentowania standingu banków pod obserwacją można wprowadzić system punktowy. Spełnienie danego kryterium można oznaczyć cyfrą „1”, a brak spełnienia kryterium cyfrą „0”. Otrzymanie przez bank 5 punktów świadczy, że jest on w najgorszej w danej populacji sytuacji finansowej.

Proponowany system wczesnego ostrzegania do oceny zagrożonych banków spółdzielczych oparty jest, podobnie jak system do oceny banków pod obserwacją, przede wszystkim na analizie wskaźnikowej. Spośród wielu znanych wielkości i wskaźników finansowych wybrano sześć, które uznano za najbardziej miarodajne. Przyjęto jednocześnie, że poszczególne wielkości i wskaźniki nie posiadają jednakowej wagi w procesie oceny standingu finansowego banku. Za najistotniejszy wskaźnik uznano współczynnik wypłacalności banku. Jako banki zagrożone (podlegające analizie według opisanych poniżej zasad) uznano banki spółdzielcze legitymujące się współczynnikiem wypłacalności poniżej 8%³⁷⁾. Banki spółdzielcze uznane za zagrożone powinny być wnikliwie obserwowane (monitorowane w comiesięcznych raportach) oraz w kalkulowane jako „potencjalni bankruci”.

Równocześnie dla każdego wybranego wskaźnika i wielkości finansowej przyjęto wielkości progowe, odniesione do przepisów prawa bankowego lub średnich dla sektora banków spółdzielczych. Zaznaczyć trzeba przy tym, że wyznaczenie standardów (norm) dla wielkości i wskaźników finansowych jest niezmiernie trudne. Są to z reguły pewne wartości modelowe, ustalone w sposób empiryczny.

Wielkości faktycznie osiągniętych przez bank wskaźników powinny być zestawiane z wielkościami granicznymi i na tej podstawie można przyznawać punkty za dany wskaźnik konkretnemu bankowi. Im większa liczba przyznanych punktów, tym

dana wielkość jest mniej korzystna. Punkty te powinny być dalej sumowane. Maksymalna liczba otrzymanych przez bank punktów może wynieść 12, minimalna 0. Uzyskanie 12 punktów świadczy o bardzo złej sytuacji finansowej banku, wskazującej, że nie ma już w zasadzie wiele czasu na podjęcie działań zaradczych poza przejściem przez inny bank.

4.2. Wielkości i wskaźniki finansowe do oceny banków zagrożonych

Jako kryteria klasyfikacji banków zagrożonych przyjęto sześć niżej podanych i omówionych wielkości i wskaźników finansowych.

Współczynnik wypłacalności, nazywany inaczej współczynnikiem Cooke'a, jest jednym ze wskaźników adekwatności kapitałowej, a jednocześnie podstawową parametryczną normą nadzoru bankowego, wystandaryzowaną w skali światowej (np. w dokumentach Komitetu Bazylejskiego, dyrektywie unijnej).

Pod pojęciem współczynnika wypłacalności rozumie się relację między funduszami własnymi banku a jego aktywami i zobowiązaniami pozabilansowymi ważonymi ryzykiem. Wagi ryzyka przyporządkowywane są umownie według zasady: im wyższe ryzyko związane z daną pozycją, tym większa jej przypisana waga i odwrotnie. Jednocześnie trzeba pamiętać, że mało ryzykowne pozycje, o niskiej wadze ryzyka są pozycjami niedochodowymi lub przynoszącymi niski dochód. Toteż jest oczywiste, że wzrost współczynnika wypłacalności (teoretycznie większe bezpieczeństwo) przekłada się na spadek rentowności, mierzony przykładowo wskaźnikiem rentowności kapitałów/funduszy własnych (ROE). Zależność ta funkcjonuje również w drugim kierunku, tj. spadek współczynnika wypłacalności przekłada się na wzrost rentowności.

Według ogólnie przyjętych standardów współczynnik wypłacalności powinien przyjmować wartość równą co najmniej 8% (w polskiej ustawie Prawo bankowe zapisano ponadto, że banki rozpoczynające działalność powinny legitymować się wyższą wartością współczynnika: co najmniej 15% w pierwszym roku działalności i 12% w drugim roku działalności). Wielkość graniczna współczynnika wypłacalności jest wartością modelową i została ustalona w sposób empiryczny. Trzeba zatem pamiętać, że osiągnięcie jej nie gwarantuje automatycznie powodzenia banku i jego wypłacalności. Współczynnik ten nie uwzględnia bowiem ważnych aspektów jakościowych w zarządzaniu bankiem oraz pewnych rodzajów ryzyka nieoderwalnie związanych z jego działalnością. Konstrukcja tego współczynnika opiera się ponadto na danych z przeszłości i zatem ma wartość historyczną. Współczynnik wypłacalności powinien więc być jedną z wielu, a nie jedyną miarą braną pod uwagę przy ocenie sytuacji finansowej banku.

Współczynnik wypłacalności – uwzględniając w swojej konstrukcji relację funduszy własnych do aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem – wywiera wpływ na:

- ❖ dążenie do maksymalizacji funduszy własnych,
- ❖ kształtowanie optymalnej struktury portfela aktywów i zobowiązań pozabilansowych, a także poszukiwanie rozwiązań umożliwiających „wyprowadzenie” akty-

---

Bezpieczny Bank

---

wów lub zobowiązań pozabilansowych z rachunku współczynnika wypłacalności w celu zwiększenia jego poziomu (np. sekurytyzacja).

Współczynnik wypłacalności	
Wysokość (w %)	Liczba punktów „karnych”
co najmniej 4	0
[0, 4)	1
[-10, 0)	2
poniżej -10	3

Fundusze własne na niskim poziomie, nie spełniającym wymogów prawa bankowego (od 31 grudnia 2001 r. równowartość w złotych 300 tys. euro), są zagrożeniem dla dalszej egzystencji banku spółdzielczego i wskazują na konieczność podjęcia działań w celu ich zwiększenia.

Banki spółdzielcze mogą zwiększyć swoje fundusze własne m.in. w drodze:

- ❖ przyjmowania nowych członków,
- ❖ podnoszenia wartości udziałów,
- ❖ odpisów z zysku netto.

Jednocześnie praktyka bankowa wykreowała inne sposoby „pozornego” podwyższania funduszy własnych. Jednym z takich sposobów jest przystępowanie banków spółdzielczych do innych spółdzielni bankowych i związane z tym zjawisko wzajemnych udziałów. Praktyka „pozornego” zwiększania funduszy własnych nie jest zabroniona przez polskie prawo, ale niesie za sobą niebezpieczeństwo powstania trudności finansowych całej grupy w przypadku wystąpienia problemów w pojedynczym banku spółdzielczym należącym do grupy.

Fundusze własne	
Wartość (w tys. euro)	Liczba punktów „karnych”
co najmniej 300	0
poniżej 300	1

Wskaźnik rentowności funduszy własnych ukazuje zależność między wynikiem finansowym brutto (annualizowanym³⁸⁾ skorygowanym o wartość brakujących rezerw celowych a funduszami własnymi banku – podstawowymi i uzupełniającymi.

Normą graniczną dla tego wskaźnika jest 0, tzn. wskaźnik powinien być większy od 0. Im jego wartość jest wyższa, tym naturalnie bank jest stabilniejszy i odwrotnie, pod warunkiem oczywiście, że przestrzega on prawidłowo zasad rachunkowości.

Wartość omawianego wskaźnika można także porównywać z rocznym zwrotem z innych inwestycji. Ponadto wartość tego wskaźnika (liczona dla wyniku finansowe-

---

Konsultacje dla banków

---

go netto) powinna być co najmniej równa stopie inflacji, aby nie następowała dekapitalizacja w banku.

Rentowność funduszy własnych	
Wysokość (w %)	Liczba punktów „karnych”
co najmniej na poziomie średniej dla sektora banków spółdzielczych	0
[0, średnia dla sektora banków spółdzielczych)	1
poniżej 0	2

Pojawienie się straty w banku jest zjawiskiem bardzo niekorzystnym, jak bowiem zaznaczono, straty są jedną z podstawowych przyczyn upadłości banków. Z teorii ekonomii wynika ponadto, że podmiot nie powinien istnieć, jeżeli nie osiąga zysku. Generowanie zysku jest więc podstawowym celem działania banku.

Ważne jest przy tym, jakiego rodzaju stratę generuje bank, tj. czy jest to strata z lat ubiegłych (ciągniona) i/lub strata w trakcie zatwierdzania i/lub strata bieżąca (sumę strat w banku określa się jako stratę skumulowaną). Istnienie w banku wszystkich trzech rodzajów strat świadczy o jego poważnych, długotrwałych trudnościach finansowych. Strata bieżąca może wskazywać na przejściowe trudności, a tylko straty z lat ubiegłych wskazują na problemy w zaszłości banku. Ważne jest przy tym w jakim stopniu strata została już odrobiona przez bank. Kwestię tę obrazuje **wskaźnik pokrycia straty z lat ubiegłych zyskiem bieżącym**. Wskaźnik ten powinien być liczony tylko dla banków wykazujących straty z lat ubiegłych.

Wartość omawianego wskaźnika powyżej 100% wskazuje, że bank pokrył, odrobił straty z przeszłości i sytuację taką uznać należy za dobrą. Wskaźnik kształtujący się w przedziale otwartym 0–100% świadczy, że bank pokrywa w części stratę, a wskaźnik 0%, że bank nie generuje zysku bieżącego, tzn. nie jest w stanie pokryć straty z lat ubiegłych.

Wskaźnik pokrycia straty z lat ubiegłych zyskiem bieżącym	
Wysokość (w %)	Liczba punktów „karnych”
co najmniej 100	0
(0, 100)	1
0	2

Fundusze własne banku służą m.in. do pokrywania ewentualnych strat w momencie wystąpienia trudności. **Wskaźnik pokrycia straty skumulowanej** (z lat

---

Bezpieczny Bank

---

ubiegłych, w trakcie zatwierdzania i bieżącej) **funduszami własnymi** (podstawowymi i uzupełniającymi) posiada dwie wielkości graniczne: 50% (podstawa prawna do interwencji władz nadzorczych w banku) i 100% (wskazująca, że fundusze własne nie wystarczają na pokrycie strat).

Z art. 147 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe wynika, że jeżeli po upływie 6 miesięcy od daty nadzwyczajnego walnego zgromadzenia strata przekracza połowę funduszy własnych (omawiany wskaźnik przyjmuje wartość większą od 50%), Komisja Nadzoru Bankowego może podjąć decyzję o:

- ❖ przejęciu banku przez inny bank, za zgodą banku przejmującego,
- ❖ likwidacji banku,
- ❖ wystąpieniu do Rady Ministrów o likwidację banku – w przypadku banku państwowego.

Stosunek straty skumulowanej do funduszy własnych	
Wysokość (w %)	Liczba punktów „karnych”
0	0
(0, 50]	1
powyżej 50	2

Wskaźnik ukazujący **udział należności zagrożonych w należnościach ogółem** należy do grupy wskaźników jakości należności. Jako należności zagrożone przyjęto trzy kategorie: należności poniżej standardu, należności wątpliwe i należności stracone.

Wzrost wartości tego wskaźnika prowadzi w konsekwencji do powstania strat banku, a tym samym do zagrożenia jego wypłacalności. W momencie gdy zwiększa się udział należności zagrożonych w należnościach ogółem, zmniejszeniu ulega bowiem udział należności przynoszących bankowi dochód. Próby odzyskania należności zagrożonych przyczyniają się do wzrostu kosztów (m.in. konieczność utworzenia rezerw celowych, które dodatkowo nie zawsze są uznawane przez władze podatkowe za koszt uzyskania przychodu), a to obniża poziom wyniku finansowego. Jeżeli zatem bank ma być rentowny i bezpieczny, należności zagrożone trzeba ograniczyć do

Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem	
Wysokość (w %)	Liczba punktów „karnych”
nie większy niż średnia dla sektora banków spółdzielczych	0
większy od średniej dla sektora banków spółdzielczych, ale nie wyższy niż 10	1
powyżej 10	2

minimum. Celem działania banku powinno być zatem dążenie do minimalizacji wielkości omawianego wskaźnika.

Z obserwacji wynika, że udział należności zagrożonych w należnościach ogółem wzrasta wraz ze wzrostem wielkości banku spółdzielczego³⁹. Udział ten może być wyższy także w przypadku niektórych banków przyłączających do siebie banki o słabszej kondycji oraz banków działających w warunkach zwiększonej konkurencji.

4.3. Interpretacja otrzymanych wyników

Samo obliczenie wskaźnika nie może kończyć oceny. Niezbędna jest wnikliwa interpretacja uzyskanego wyniku. Otrzymany rezultat można komentować w dwojaki sposób.

- ❖ Pierwszy sposób to interpretacja ordynalna (porządkowa). Jej istota polega na stworzeniu listy rankingowej banków według ich kondycji finansowej. Jeżeli kolejność banków na liście jest określana według malejących wartości wskaźnika, to banki o najgorszej kondycji finansowej znajdują się na górze listy.

Sporządzenie rankingu daje zatem orientację o osiągniętych przez bank wynikach oraz umożliwia porównania między bankami. Nie pozwala to jednak na znalezienie odpowiedzi na pytanie: czy wyniki osiągnięte przez bank satysfakcjonują właścicieli kapitału. W bankach takim kryterium jest przede wszystkim wielkość wypracowanego zysku, która powinna zaspokoić chociażby potrzebę inflacyjnej waloryzacji kapitału oraz cele rozwojowe banku.

Ponadto ten rodzaj prezentacji cechuje się tą zaletą, że pozwala ominąć interpretację wartości wskaźnika końcowego, która jest trudna ze względu na jego abstrakcyjny charakter. Z drugiej strony takie podejście rodzi problem precyzyjnego określenia stopnia zagrożenia upadłością banku.

- ❖ Drugi sposób to interpretacja kardynalna, polegająca na ocenie wartości wskaźnika, a nie miejsca danego banku na liście rankingowej. Zaletą takiego podejścia jest określenie kondycji finansowej banku.

Przykładowo:

- wartość wskaźnika w przedziale (9, 12] oznacza krytyczną sytuację banku,
- wartość wskaźnika w przedziale (6, 9] wskazuje na bardzo złą sytuację banku,
- wartość wskaźnika w przedziale (3, 6] świadczy o złej sytuacji banku,
- wartość wskaźnika w przedziale (0, 3] wskazuje na przejściowe trudności banku.

Wadą powyższej interpretacji jest brak jednoznacznych norm dla liczonego wskaźnika, gdyż powyżej określone wartości są – jak zaznaczono – przykładowe.

WNIOSKI

Powyższe rozważania pozwalają sformułować dwa kluczowe wnioski:

- po pierwsze, wystarczy kilka podstawowych wielkości i wskaźników finansowych, aby z dużym prawdopodobieństwem przewidzieć bankructwo banku spółdzielczego,
- po drugie, wielkości i wskaźniki finansowe (pod warunkiem że są wyznaczane na podstawie rzetelnych danych) ulegają pogorszeniu na długo przed wystąpieniem istotnych problemów, co daje czas na podjęcie stosownych działań.

Przypisy

- ¹⁾ Szerzej: M. Zaleska, Nadzór bankowy i gwarantowanie depozytów, w: Bankowość. Podręcznik akademicki, praca zbiorowa pod redakcją W.L. Jaworskiego i Z. Zawadzkiej, Poltext, Warszawa 2001, s. 203–212.
- ²⁾ J.K. Solarz *Rozwój systemów bankowych*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1996, s. 15.
- ³⁾ Tamże, s. 123.
- ⁴⁾ J. Szambelańczyk, *Bezpieczeństwo systemów bankowych a ochrona depozytów*, Bank 1999, nr 3, s. 81.
- ⁵⁾ *Highlighting the link between bank soundness and macroeconomic policy*, IMF Survey, 20 maja 1996, s. 165.
- ⁶⁾ B. Liberska, *Sektor bankowy a kryzys azjatycki*, Bank i Kredyt 1999, nr 4, Bankowe abc nr 51, s. 2.
- ⁷⁾ J.K. Solarz, *Zarządzanie strategiczne w bankach*, Poltext, Warszawa 1997, s. 36–37 i 42.
- ⁸⁾ J.K. Solarz, *Rozwój systemów bankowych*, op.cit., s. 118.
- ⁹⁾ E.P. Davis, *Debt Financial Fragility and Systemic Risk*, Oxford 1992, s. 198.
- ¹⁰⁾ Szerzej: J.K. Solarz, *Zarządzanie strategiczne w bankach*, op.cit., s. 34–35.
- ¹¹⁾ J.K. Solarz, *Rozwój systemów bankowych*, op.cit., s. 17.
- ¹²⁾ Szerzej: E.P. Davis, *Debt Financial Fragility and Systemic Risk*, op.cit., s. 154–155.
- ¹³⁾ Szerzej: S. Heffernan, *Modern Banking in Theory and Practice*, Wiley, New York 1996, s. 268–308.
- ¹⁴⁾ E. Dimson, P. Marsh *The Debate on International Capital Requirements*, City Research Project Working Paper, London Business School, London, February 1994, s. 3.
- ¹⁵⁾ B. Chełmińska, W.L. Jaworski, *Rachunek ekonomiczny efektywności działalności pomocowej*, Bezpieczny Bank 1998, nr 1, s. 62.
- ¹⁶⁾ Odmienne zdania jest J.K. Solarz, który twierdzi: „efekt domina, w którym upadek jednego elementu pociąga za sobą zburzenie całej misternie zaprojektowanej konstrukcji, skutecznie odstrasza od lekceważenia upadłości nawet jednego banku” (J.K. Solarz, *Zarządzanie strategiczne w bankach*, Poltext, Warszawa 1997, s. 33).
- ¹⁷⁾ G.G. Kaufman, *Bank contagion: a review of the theory and evidence*, Journal of Financial Services Research 1994, s. 143.
- ¹⁸⁾ F.S. Mishkin, *Asymmetric Information and Financial Crises: A Historical Perspective*, University of Chicago Press, Chicago 1991, s. 74.
- ¹⁹⁾ B. Chełmińska, W.L. Jaworski, *Rachunek ekonomiczny efektywności działalności pomocowej*, Bezpieczny Bank 1998, nr 1, s. 62.
- ²⁰⁾ W.L. Jaworski, *Bankowość. Podstawowe założenia*, Poltext, Warszawa 1999, s. 36.

Konsultacje dla banków

- ²¹⁾ G. Corrigan, *Challenges Facing the International Community of Bank Supervisors*, Quarterly Review, Federal Reserve Bank of New York, Autumn 1992, s. 3. M. Feldstein, *The Risk of Economic Crisis: Introduction*, University of Chicago Press 1991, s. 15.
- ²²⁾ E.P.M. Gardener, P. Molyneux, *Powrót do doktryny TBTF: postępowanie wobec banków strategicznych zagrożonych upadłością*, Bezpieczny Bank 1998, nr 1, s. 24.
- ²³⁾ W. Baka, *System gwarancyjno-pomocowy BFG w świetle doświadczeń czterolecia 1995–1998*, tezy na seminarium BFG *Miejsce i rola BFG w stabilizowaniu sektora bankowego w Polsce – doświadczenia czterolecia 1995–1999, wnioski na przyszłość*, Warszawa 25 lutego 1999, s. 4.
- ²⁴⁾ W. Grabowski, *Współczesne kryzysy finansowe i próby ich przezwyciężenia – rola systemów regulacyjnych*, referat na seminarium BFG *Współczesne kryzysy finansowe a zagrożenie wypłacalności i upadłość banków – wnioski dla Polski*, Warszawa 19 listopada 1998, s. 11.
- ²⁵⁾ D.R. Fraser, L.M. Fraser, *Ocena wyników działalności banku komercyjnego*, Związek Banków Polskich, Warszawa 1996, s. 125.
- ²⁶⁾ R. Bartkowiak, *Kryteria i metody oceny zagrożenia wypłacalności banku. Wnioski z doświadczeń Bankowego Funduszu Gwarancyjnego dla budowy systemu wczesnego ostrzegania*, Bezpieczny Bank 1997, nr 1, s. 99.
- ²⁷⁾ R. Bartkowiak, *Kryteria i metody oceny zagrożenia wypłacalności banku. Wnioski z doświadczeń Bankowego Funduszu Gwarancyjnego dla budowy systemu wczesnego ostrzegania*, Bezpieczny Bank 1997, nr 1, s. 100.
- ²⁸⁾ G. Whalen, J. B. Thompson, *Using Financial Data to Identify Changes in Bank Condition*, Federal Reserve Bank of Cleveland, Economic Review 1988, nr II, s. 17.
- ²⁹⁾ Szczegółowy wykaz zmiennych proponowanych przez Whalena i Thompsona przedstawiony został w tabeli 3.
- ³⁰⁾ D.R. Fraser, L.M. Fraser, *Ocena wyników działalności banku komercyjnego*, op.cit., s. 128.
- ³¹⁾ D. Stuhr, R. Van Wicklen, *Rating and Financial Condition of Banks: A Statistical Approach to Aid Banking Supervision*, Federal Reserve Bank of New York, Monthly Review, September 1974, s. 233–238.
- ³²⁾ J. Sinkey, *A Multivariate Statistical Analysis of the Characteristics of Problem Banks*, The Journal of Finance, March 1975, s. 21–38.
- ³³⁾ D. Martin, *Early Warnings of Bank Failure: A Logit Regression Approach*, Journal of Banking and Finance, November 1977, s. 249–277.
- ³⁴⁾ L. Korobow, D. Stuhr, D. Martin, *A Nationwide Test of Early Warning Research in Banking*, Federal Reserve Bank of New York, Quarterly Review 1977, nr IV, s. 37–52.
- ³⁵⁾ G. Whalen, J.B. Thompson, *Using Financial Data to Identify Changes in Bank Condition*, Federal Reserve Bank of Cleveland, Economic Review 1988, nr II, s. 17–26.
- ³⁶⁾ Podstawowe, wybrane wielkości i wskaźniki finansowe dla pięciu analizowanych banków spółdzielczych zaprezentowano w załączniku nr 1.
- ³⁷⁾ Zgodnie z art. 128 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe bank jest obowiązany utrzymywać sumę funduszy własnych na takim poziomie, aby wynosiła ona nie mniej niż 8% aktywów i zobowiązań pozabilansowych banku ważonych ryzykiem (minimalny współczynnik wypłacalności).
- ³⁸⁾ Annualizacja jest jedną z metod doprowadzania wyniku finansowego do wartości wyniku rocznego, w drodze pomnożenia wartości wyniku finansowego za dany okres przez współczynnik korygujący.
- ³⁹⁾ *Analiza porównawcza banków 1996/1997*, ACDI/VOCA – Projekt Rozwoju Banków Spółdzielczych, s. 14.

Bezpieczny Bank

Załącznik nr 1: Podstawowe, wybrane wielkości i wskaźniki finansowe dla pięciu analizowanych banków spółdzielczych

Nazwa banku	Jedn.	Ms - 24 m	Ms - 21 m	Ms - 18 m	Ms - 15 m	Ms - 12 m	Ms - 9 m	Ms - 6 m	Ms - 3 m	Ms
A										
Jakość należności ogółem brutto z odsetkami	%	B						1,69	0,83	1,95
		S						6,17	5,67	5,32
Wynik finansowy brutto	tys. zł	B						-1,31	-12,52	-19,80
		S						37,35	96,65	166,02
ROA*	%	B						-0,53	-2,00	-2,27
		S						3,07	3,04	3,08
Współczynnik wypłacalności	%	B						-7,82	-12,66	-14,70
		S						9,08	9,94	10,76
Fundusze własne, zgodnie z Uchwałą KNB	tys. zł	B						-67,44	-119,75	-128,01
		S						393,95	481,12	554,44
ROE*	%	B						-6,13	-22,48	-22,39
		S						35,81	33,42	33,44
Strata skumulowana/fundusze własne podstawowe i uzupełniające	%	B						133,09	170,89	177,66
		S						76,41	65,19	54,43
B										
Jakość należności ogółem brutto z odsetkami	%	B				44,17	60,35	61,25	9,84	11,37
		S				6,17	5,67	5,32	4,68	4,34
Wynik finansowy brutto	tys. zł	B				-54,16	20,36	24,56	518,83	-84,70
		S				37,35	96,65	166,02	258,98	44,81
ROA*	%	B				-11,50	1,87	1,44	21,70	-23,21
		S				3,07	3,04	3,08	3,27	2,98
Współczynnik wypłacalności	%	B				-11,57	-51,51	-94,64	-95,31	-107,57
		S				9,08	9,94	10,76	10,77	11,04
Fundusze własne, zgodnie z Uchwałą KNB	tys. zł	B				-148,96	-616,34	-1026,06	-1035,61	-1119,61
		S				393,95	481,12	554,44	571,70	602,15
ROE*	%	B				-25,97	4,35	7,12	11,45	-85,94
		S				35,81	33,42	33,44	36,83	33,15
Strata skumulowana/fundusze własne podstawowe i uzupełniające	%	B				100,97	141,67	287,49	292,90	265,87
		S				76,41	65,19	54,43	49,31	44,31

Konsultacje dla banków

Załącznik nr 1: Podstawowe, wybrane wielkości i wskaźniki finansowe dla pięciu analizowanych banków spółdzielczych

Nazwa banku	Jedn.	Ms · 24 m	Ms · 21 m	Ms · 18 m	Ms · 15 m	Ms · 12 m	Ms · 9 m	Ms · 6 m	Ms · 3 m	Ms
C										
Jakość należności ogółem brutto z odsetkami	%				67,64	71,80	76,27	70,04	69,39	48,46
					6,17	5,67	5,32	4,68	4,34	4,05
Wynik finansowy brutto	tys. zł				-19,94	-64,64	-145,78	152,99	-24,15	-74,25
					37,35	96,65	166,02	258,98	44,81	103,28
ROA*	%				-5,03	-6,31	-7,22	7,40	-6,37	-20,81
					3,07	3,04	3,08	3,27	2,98	2,57
Współczynnik wypłacalności	%				-101,16	-119,35	-89,18	-136,83	-105,48	-410,00
					9,08	9,94	10,76	10,77	11,04	11,60
Fundusze własne, zgodnie z Uchwałą KNB	tys. zł				-543,31	-579,01	-660,15	-514,38	-396,14	-446,24
					393,95	481,12	554,44	571,70	602,14	704,30
ROE*	%				-103,09	-133,68	-188,43	755,88	-656,25	-807,07
					35,81	33,42	33,44	36,83	33,15	27,67
Strata skumulowana/fundusze własne podstawowe i uzupełniające	%				542,83	581,34	651,26	2337,18	1802,58	2029,48
					76,41	65,19	54,43	49,31	44,31	37,31
D										
Jakość należności ogółem brutto z odsetkami	%		12,06	13,78	15,41	28,94	60,87	68,05	71,20	68,86
			6,61	6,08	5,64	5,06	4,53	4,31	3,99	3,77
Wynik finansowy brutto	tys. zł		0,00	18,63	15,43	-282,01	-867,57	-56,60	-242,67	-333,76
			180,97	56,42	117,54	205,22	270,72	66,29	127,56	193,14
ROA*	%		0,00	2,34	1,03	-15,31	-61,77	-17,02	-36,44	-35,92
			2,72	3,09	3,06	3,32	3,11	2,90	2,61	2,42
Współczynnik wypłacalności	%		-1,22	-1,21	0,25	-21,15	-172,91	-224,54	-34636	-385,36
			8,75	9,14	10,94	10,85	11,04	11,29	12,57	12,33
Fundusze własne, zgodnie z Uchwałą KNB	tys. zł		-23,55	-22,90	4,63	-284,46	-871,53	-928,13	-1114,20	-1205,29
			341,24	413,56	537,94	560,93	579,56	636,66	769,57	803,13
ROE*	%		0,00	19,05	8,18	-100,79	-233,49	-60,93	-130,62	-119,77
			30,88	35,55	32,17	36,49	34,56	31,89	26,90	26,01
Strata skumulowana/fundusze własne podstawowe i uzupełniające	%		104,43	104,32	97,18	173,84	332,14	347,37	397,45	421,96
			83,02	74,11	58,10	53,90	48,05	40,32	31,54	30,33

Bezpieczny Bank

Załącznik nr 1: Podstawowe, wybrane wielkości i wskaźniki finansowe dla pięciu analizowanych banków spółdzielczych

Nazwa banku	Jedn.	Ms - 24 m	Ms - 21 m	Ms - 18 m	Ms - 15 m	Ms - 12 m	Ms - 9 m	Ms - 6 m	Ms - 3 m	Ms
E										
Jakość należności ogółem brutto z odsetkami	%	B 6,67 S 3,41	8,51 3,56	6,38 3,61	7,57 3,81	13,21 3,94	13,71 4,01	20,67 4,23	21,99 4,41	40,90 4,76
Wynik finansowy brutto	tys. zł	B 225,79 S 163,88	208,70 277,36	467,24 413,91	96,70 168,18	204,77 309,81	230,58 499,96	244,75 711,10	4,32 235,01	-983,06 419,31
ROA*	%	B 2,97 S 2,00	1,84 1,98	3,02 2,10	2,43 3,19	2,56 2,81	1,83 2,85	1,44 2,68	0,10 3,31	-14,08 2,83
Współczynnik wypłacalności	%	B 6,83 S 14,01	8,41 13,25	13,07 12,94	12,52 12,76	11,79 13,65	12,08 13,19	12,19 12,84	10,06 12,81	-43,29 14,07
Fundusze własne, zgodnie z Uchwałą KNB	tys. zł	B 780,32 S 1332,13	956,72 1468,84	1634,63 1548,16	1636,80 1640,19	1538,41 1886,20	1539,42 1935,23	1536,93 2159,16	1258,91 2304,47	-3626,15 2670,35
ROE*	%	B 57,87 S 21,86	29,09 22,22	28,58 23,58	23,63 36,19	26,62 29,83	19,97 31,47	15,92 30,20	1,37 37,59	-314,03 29,51
Strata skumulowana/fundusze własne podstawowe i uzupełniające	%	B 0,00 S 18,59	0,00 17,97	0,00 16,08	0,00 18,15	0,00 16,64	0,00 17,07	0,00 21,41	0,00 18,61	651,23 21,84

MS – ostatni miesiąc sprawozdawczy przed zawieszeniem/upadłością

B – Bank

S – Średni wskaźnik/średnia wielkość dla sektora banków spółdzielczych

* Przy obliczaniu wskaźników rentowności wzięto pod uwagę annualizowany wynik finansowy brutto skorygowany o brakującą kwotę rezerw celowych.